

OKTOBER 1965

14e JAARGANG

Redactie:

D. Roethof-Ensing
Spinozalaan 283
Voorburg (Z.H.)
Telef. (070) 86 54 66

Administratie:

Oudegracht 152
Utrecht

Verschijnt
Maandelijks

Abonnementsprijs
f 3,— per jaar

HUMANISTISCHE DOCUMENTATIEDIENST

Uitgave van de Stichting Humanistisch Centrum Mens en Wereld

Bij publicatie van gegevens, welke de Documentatiedienst uit andere bladen heeft overgenomen, dient de oorspronkelijke bron te worden vermeld. Postgiro nr. 304960 t.n.v. Humanistisch Verbond te Utrecht — Telefoon 030-10163

I N H O U D S O P G A V E

=====

<u>HUMANISTISCH VERBOND</u>	bladz.
Luisterdichtheid radio-uitzendingen	115
T.V.-uitzendingen	115
Humanistische correspondentiekring voor huwelijks- contacten	115
Erasmushuis	115
Benoeming vormingsleiders	115
Benoeming geestelijke raadslieden	115
<u>"Humanitas"</u>	.
	..
Reclassering	116
Spreekbeurt van de voorzitter van Humanitas	116
Tweede bejaardenhuis te Rotterdam	116
Integratie van het maatschappelijk werk	116
Studieconferentie kinderbescherming	116
Ledenbestand	117
	.
	..
RADIOLEZINGEN	117
	.
	..
INTERNATIONAAL NIEUWS	118
Nieuws over het Bihar-project	.
	..
<u>VAN ALLE KANTEN</u>	
Geen militaire rang voor geestelijk verzorgers (Hoogeveensche Courant)	119
Corvee (Telegraaf)	119
Humanistisch gevaar! (Hengelosch Dagblad)	119/120
Discussiegroep NVSH (Arnhemsche Courant)	120
Over humanisme (De Friese Koerier)	120
S.O.S.telefoondienst (Het Binnenhof)	121
Reactie van lezers (De Nieuwe Linie)	121/122
Humanisme: vermond atheïsme (Het Leidsch Dagblad)	122
Leven zonder geloof (Het Vaderland)	123
	.
	..

HUMANISTISCH VERBOND

Luisterdichtheid radio-uitzendingen

Volgens een recent onderzoek worden de zondagmorgen-uitzendingen, die het H.V. op zondagmorgen in de rubriek "geestelijk leven" van de VARA verzorgt, beluistert door 120.000 tot 300.000 luisteraars. Ca. 65% beoordeelt deze uitzendingen als goed.

T.V.-uitzendingen

Voor de komende T.V.-uitzendingen, waarvoor de VARA eveneens tijd beschikbaar stelt, is een redactieteam samengesteld, dat regelmatig bijeenkomt voor het vaststellen van de teksten. In deze uitzendingen zal ook nieuws van de humanistische beweging worden opgenomen.

Humanistische correspondentiekring voor huwelijkscontacten

De voortdurende uitbreiding van de werkzaamheden van deze instelling, welke tot nu toe door vrijwilligers verricht werden, maakte het noodzakelijk hiervoor een tweetal krachten aan te trekken, die een deel van hun tijd hieraan gaan besteden.

Erasmushuis

Door het vertrek van de pachter van het buffet van het Erasmushuis, die tevens de exploitatie van de zaalruimte regelde, is de aanstelling van een opvolger nodig geworden. Hiervoor is het echtpaar A.Schuur bereid gevonden, waarvan de heer Schuur reeds vanaf de oprichting van het huis als penningmeester van de stichting fungeerde. De wijze van exploitatie zal in zoverre worden gewijzigd, dat meer naar de oorspronkelijke opzet van een huis met een bezinningskarakter gestreefd wordt.

Benoeming vormingsleiders

Voor het geven van humanistisch vormingsonderwijs zijn door het hoofdbestuur benoemd als docenten de dames E.Pet-Lore de Jong en O.R.Varkevisser-de Boer te Bussum en als voorlopig docent de heren J.de Rijcke te Terborg en H.J.Stekelenburg te Utrecht.

Benoeming geestelijke raadslieden

Het hoofdbestuur hechtte zijn goedkeuring aan de benoeming van de volgende vrijwillige raadslieden: voor een bureau voor levens- en gezinsmoeilijkheden de heer J.J.Vos te Bilthoven, voor de arbeiderskampen de heer R.Eckhard te Amsterdam en voor de Inrichtingen van Justitie de heer H.Bauman te Den Haag.

DE NEDERLANDSE VERENIGING VOOR MAATSCHAPPELIJK WERK

"HUMANITAS"

Reclassering

Op zaterdag 11 september vergaderde de landelijke sectie Reclassering in "Amershof" te Amersfoort met de vertegenwoordigende bestuursleden uit Humanitas in de afdelingsbesturen van het Nederlands Genootschap tot Reclassering. Dit was een voortzetting van de bijeenkomst op 6 februari waar gesproken werd over enige aspecten van het vrijwilligerswerk en de verhouding tot het beroepswerk. Besloten werd om over een half jaar weer bijeen te komen.

Spreekbeurt van de voorzitter van Humanitas

Op zondag 31 oktober zal de voorzitter van Humanitas, prof. mr. A.D. Belinfante, op de radio te beluisteren zijn in de rubriek "Geestelijk leven van het Humanistisch Verbond via de V.A.R.A.-zender, 's morgens van 9.45 tot 10 uur. Deze toespraak zal gewijd zijn aan Humanitas en zijn congres.

Tweede bejaardenhuis te Rotterdam

De Stichting voor Bejaardenhuisvesting van Humanitas te Rotterdam heeft met enig ceremonieel de vlag op het dak gezet van zijn tweede bejaardentehuis. Het zal heten: "Johan Brautigamhuis". Bij het slaan van de eerste paal hadden zich reeds 2000 gegadigden aangemeld; dat aantal is inmiddels gegroeid tot boven de 5000. Het Johan Brautigamhuis zal plaats bieden aan 300 personen. Commentaar overbodig. Verwacht wordt dat het tehuis in 1966 in gebruik zal worden genomen. Een derde tehuis, een verzorgingstehuis in de wijk 110-Morgen, zal zo spoedig mogelijk door de Bouwvereniging "Onze Woning" worden gebouwd. Humanitas zal dit tehuis exploiteren en men heeft grond gereserveerd voor een verpleeginrichting voor bejaarden, met zo mogelijk 456 bedden, een polikliniek en huisvesting voor verpleegsters en verzorgsters.

Integratie van het maatschappelijk werk

Op 22 oktober vond te Amsterdam een landelijke bijeenkomst plaats van de maatschappelijk werkers uit twee diensttakken: algemeen maatschappelijk werk en gezinsvoogdij. De discussie, die werd ingeleid door de heer L.J. Dijkers, directeur van het afdelingsbureau van Humanitas te Rotterdam, had tot onderwerp de mogelijkheden van samenwerking tussen de medewerkers in beide werksoorten.

Studieconferentie kinderbescherming

De Coördinatiecommissie Kinderbescherming houdt op 20 november a.s. in huize "Randenbroek" te Amersfoort een studieconferentie voor bestuursleden en functionarissen van het voogdijwerk, het gezinsvoogdijwerk en het kindertehuis, met als thema "Het normenproject in de kinderbescherming". Dit "Normen- en verdere plannenproject", in gang gezet door de Nationale Federatie voor Kinderbescherming, behelst de bestudering en formulering van een aantal minimum-eisen waaraan het werk in de verschillende sectoren van de kinderbescherming zou moeten voldoen, wil men kunnen spreken van een verantwoorde werkkuitvoering.

Ledenbestand

De toegenomen ledengroei uit 1964, gerapporteerd in het jaarverslag, gaat onverminderd door. Het ledental van Humanitas is nu reeds de 20.000 ruim gepasseerd en misschien zijn het er op het a.s. congres 21.000 (zonder de leden van de gezinsverzorging te tellen (ruim 8.000)).

.
.

RADIOLEZINGEN

Lezingen in de maand november voor de VARA

zondag 7 november	9.45 uur	G.Stuiveling	"Uit humanistisch oogpunt"
zondag 14	" 9.45 uur	G.C.A.Schrijvers	"Waarom vinden we moderne kunst vaak zo lelijk"
zondag 21	" 9.45 uur	P.Spigt	"Misschien is niets geheel waar"

Lezingen in de maand november voor de AVRO

Maandag 8 november	16.15-16.25	W.v.Dooren	"Humanisme en filosofie"
--------------------	-------------	------------	--------------------------

.
.

INTERNATIONAAL NIEUWS

Nieuws over het Biharproject

Het noodzakelijk vooronderzoek voor het verkrijgen van de juiste gegevens heeft plaatsgevonden in 33 van de 54 betrokken dorpen. In de resterende 21 zal dit onderzoek binnen korte tijd gereed komen. Als dit werk gedaan is, zal er een rapport opgesteld worden, waaruit blijkt hoe vaak er van honger sprake geweest is bij diverse gezinnen in diverse gebieden gedurende bepaalde periodes. Naar aanleiding van dat rapport zal bepaald worden op welke wijze en in hoeverre men hulp kan bieden. Het heeft nogal lang geduurd alvorens de toezegging van het Gouvernement tot stand kwam over het verlenen van geldelijke hulp aan het Biharproject. Gelukkig is dit geld nu beschikbaar gesteld en kan men aan het zo belangrijke eerste projectjaar gaan beginnen. Hoewel het project pas volgende maand "officieel" zal starten, is het werk toch eigenlijk al reeds lang begonnen. In december zal er in de project-streek een studiekamp worden gehouden. Men neemt aan dat sympathisanten van de "Indian Radical Humanist Movement" uit verschillende delen van het land naar Bihar zullen komen.

(IHEU-bulletin)

VAN ALLE KANTEN

Geen militaire rang voor geestelijk verzorgers

De werkgemeenschap van protestantse christenen in de P.v.d.A. heeft in een nota haar visie neergelegd inzake de positie van de geestelijk verzorgers in de krijgsmacht.

Uit de Hoogeveensche Courant van 13 september nemen wij het volgende over:

"De kerk behoort in alle vrijheid geestelijke verzorgers voor de krijgsmacht aan te wijzen. Deze zijn geen ambtenaren of dienaren van de krijgsmacht en behoren, ondanks uniform, geen militaire rang te hebben. Naar mening van de werkgemeenschap dient de overheid kosten van personeel, pensioenregeling en gebouwen voor de geestelijke verzorging aan de kerk te vergoeden. De overheid moet rekening houden met de verschillende denominaties in de protestantse wereld. De kerken zullen begrip moeten hebben voor de praktische noodzaak om van een centraal punt uit regelingen en aanwijzingen te geven. In het stuk worden een samenwerkingsorgaan als schakel tussen overheid en geestelijke verzorgers aanbevolen.

Met erkenning, dat zulks tot de competentie der kerken behoort, suggereert de nota vorming van werkgroepen van geestelijke verzorgers, waarvan de leiding bij toerbeurt in handen van een der leden zou liggen. Ofschoon in deze nota het humanistisch verbond terzijde blijft, wordt duidelijk als eis van democratie gesteld, dat humanistische geestelijke verzorging eenzelfde plaats als kerkelijke verzorging behoort te hebben. De nota gaat uit van de overweging, dat wanneer de overheid jonge mensen oproept om in de krijgsmacht te dienen, zij niet alleen de lichamelijke verzorging van de opgeroepen op zich te nemen heeft, doch ook voor hun geestelijk welzijn voorzieningen moet treffen. De daadwerkelijke geestelijke verzorging, welke deel uitmaakt van de zorg voor het geestelijk welzijn kan en mag niet door de overheid geschieden. De overheid is daarom gehouden het eigen recht van de kerken om haar leden geestelijke verzorging te verlenen onvoorwaardelijk te erkennen en alle beletselen weg te nemen, die een goede uitvoering van deze taak zouden beknotten of verhinderen".

Corvee

Ab Visser vraagt zich in De Telegraaf van 28 september af:

"wat men mij 's zondagsmorgens zou hebben laten doen wanneer ik in dienst was geweest. Als je een officieel geloof aanhangt, moet je, als ik het god heb, naar de kerk waarbij je hoort. Wanneer je opgeeft dat je humanist bent, krijg je een of ander corvee, heb ik me laten vertellen. Ik vind dat niet humaan, maar ja, het soldatenleven heeft niets humaan en consequent is het dus wel".

Humanistisch gevaar!

Het Hengelosch Dagblad wist op 23 september uit Lunteren te melden:

"De deputaten van de geestelijke verzorging van land-, zee- en luchtmacht van de Gereformeerde Synode is opdracht gegeven aandacht te besteden

aan "de gevaren van voortschrijdend humanisme in de krijgsmacht". Op de vergadering in Lunteren kwam gisteren namelijk ook de kwestie van de krijgsmacht aan de orde. Gevraagd werd of het niet spreken over dienstweigering mogelijk een van de oorzaken is van de teruglopende belangstelling voor de z.g.rekrutendagen die de kerk kent. De Nationale Christenonderofficierenvereniging wilde dat de synode de kerken met nadruk op de gevaren van het humanisme wijst. De synode hield de boot enigszins af. Ze wil aan de gevaren wel aandacht schenken maar vond het toch wel wat te kras om bijvoorbeeld jongelui min of meer te verbieden een militair tehuis van het humanistisch verbond binnen te stappen."

Discussiegroep NVSH

Wij lazen in de Arnhemsche Courant van 18 september dat de afdeling Arnhem van de Ned.Vereniging voor Sexuele Hervorming een openbare discussie-avond heeft gehouden.

"Vijf mensen van uiteenlopende overtuigingen hebben geprobeerd een gezamenlijke sexuele moraal in grote trekken samen te stellen. Het lukte niet helemaal, maar toch naderde men globaal elkaars standpunt. Het forum bestond uit ds.C.Bregman, hervormd predikant te Lochem; ds.R.G. Harder, gereformeerd predikant te Amsterdam; mr.A.Katan, humanist uit de Bilt; mevrouw A.M.J.Knuttel-Holtappel, remonstrant uit Apeldoorn en pater W.H.M.van der Marck, o.p. uit Nijmegen. Men was het er over eens, dat onmogelijk een altijd geldende moraal kan worden samengesteld. Volgens pater Van der Marck hebben de kerken in het algemeen te weinig aandacht gehad voor de sexuele nood onder de mensen. Deze nood is zijns inziens veel eerder door de NVSH onderkend en ook veel beter aangepakt."

Over humanisme

De Friese Koerier van 1 oktober wijdt nog een hoofdartikel aan het Bisschoppelijk schrijven, waarin het uitdrukkelijk verbod (op straffe van kerkelijke uitsluiting) lid te zijn van het NVV ingetrokken werd. Dat het Humanistisch Verbond in deze niet ter sprake kwam, verbaast blijkbaar ook de Friese Koerier. Het blad schrijft o.m.:

"Zo is het ook heel logisch, dat men niet tegelijk lid kan zijn van een kerk, een op de Heer gerichte gemeenschap en van een verbond, dat louter van de mens uit een levensideaal wil opbouwen, en daarbij afstand wil nemen van het geloof in een persoonlijke God. Heel begrijpelijk dus, dat de passage over het lidmaatschap van het Humanistisch Verbond niet is gewijzigd. Maar daarmee is niet alles gezegd. Want wel zou voor wijziging vatbaar zijn de passage over de humanistische moraal. Het mandement sluit zich wat dat betreft aan bij de meest zwarte uitlatingen die er te vinden zijn in de kerkelijke uitspraken in dit opzicht. Praktisch houdt men nog vast aan de volkse koppeling: zonder God en gebod. Met andere woorden: men constateert, dat degenen, die het geloof in een persoonlijke God hebben opgegeven zonder enige moraal leven, en telkens hun geweten naar hun hand zetten. En dat, terwijl het juist de grote verdienste van het Humanistisch Verbond is, de negatieve kritiek van een dageraadsbeweging, van een ongebreidelde vrijdenkerij, te hebben vervangen door een oprecht

pogen om vanuit een algemeen gevoelde menselijkheid te komen tot een oprechte moraal. De humanist van tegenwoordig weet zich een onkerkelijke, niet gebonden aan de geboden en richtlijnen van een kerk, niets wetend van een God, die alles zou hebben geschapen en Die door Zijn Wilde wereld leidt en van ons vraagt, Zijn wil te volgen. Wat dát betreft is hij agnosticus, hij weet, dat we hier niets weten en niets zullen weten. Hij is heen geëvolueerd over alle bestrijding van de godsdienst, hij aanvaardt de situatie, en hij wil het nihilisme van de duizenden onkerkelijken, die geen diepere gedachten over de zin van het leven hebben en die niet eens wensen te hebben, richten op het oprecht menselijke.

S.O.S. Telefoon dienst

Het Binnenhof van 27 september geeft een verslag van de vergadering van de Haagse Gemeenteraad, waarin onder meer De S.O.S. Telefoon-dienst ter sprake kwam.

"Bij het voorstel om met terugwerkende kracht tot 1 januari 1962 jaarlijks veertig procent van de personeelslasten en apparaatskosten van de S.O.S.-telefoon dienst voor rekening van de gemeente te nemen deed drs. N. Ongerboer (PvdA) een beroep om ook de niet-kerkelijke gezindten, humanisten en niet-kerkelijk gerichten te doen vertegenwoordigen in dit instituut. Zij vond op haar weg haar fractiegenote mevr. mr. B.E.A.C. van der Walde-Bosch, die sprak over een taak voor de zielzorgers. Zij distancieerde zich duidelijk van mej. Ongerboer en liet uitkomen dat het aan het Humanistisch Verbond bijvoorbeeld ook mogelijk moet zijn een S.O.S.-dienst in het leven te roepen.

Mej. alhain van de K.V.P. wilde het maar bij één telefoonnummer houden. Samenwerking wilde mej. Walhain evenwel niet uitsluiten. Mr. Piket (Prot. Chr.) sprak in vervolg hierop van een "A.N.W.B.-bewijzing" voor hen, die in nood verkeren.

Wethouder Damoiseaux vond het in strijd met het doel van deze instelling om met twee aparte stichtingen te gaan werken. S.O.S. blijft evenwel zijn aanhoudende aandacht houden. De raad besloot hierna unaniem tot de gevraagde subsidie.

Reactie van lezers

In de Nieuwe Linie van 18 september komt een ingezonden stuk voor, dat inhaakt op hetgeen redacteur Gerard van de Boomen op 11 september in zijn blad schreef, naar aanleiding van het recente Bisschoppelijk schrijven. Het lijkt ons interessant genoeg dit stuk in zijn geheel over te nemen: Men zie ook ons nummer van de vorige Documentatie, waarin wij enkele gedeelten overnamen uit het stuk van de Nieuwe Linie van 11 september:

"Afgezien van de infantiliserende context waarin de schrijver deze pelgrimage van verguisden plaatst, bevreedt het mij, dat hij geheel over het hoofd ziet - althans geen blijk ervan geeft - dat zijn opsomming er een is van nogal ongelijksoortige grootheden. Ten aanzien van de VARA en Het Vrije Volk als socialistische publiciteitsmedia's lijkt een uitdrukkelijke "rehabilitatie" vanwege de bisschoppen nauwelijks nodig, ja zou zelfs ietwat potsierlijk klinken, nadat de onderhavige lees- en luisterverboden klaarblijkelijk een dode letter zijn gebleven zonder dat er van gewetensconflicten in dit opzicht ook maar iets gebleken is. Het bisschoppelijk

zwijgen over deze mediums zou wel eens opgevat mogen worden als een hommage aan de katholieke volwassenheid; tenslotte is het officieel intrekken van een (vergeten) voorschrift niet minder autoritair dan het uitvaardigen ervan.

Conclusie: niet vragen maar dóen!

Het Humanistisch Verbond naar de Utrechtse Maliebaan te willen sturen is zonder meer naïef. Het H.V. is statutair en de facto een levensbeschouwelijk genootschap van buitenkerkelijke niet-gelovigen, waar voor katholieken zolang ze katholiek zijn geen plaats is. Een andere vraag is natuurlijk, of de mandementsparagrafen over het H.V. niet anderszins herziening behoeven, met name ten aanzien van de waardering van het humanisme en de katholieke bereidheid tot samenspreken en samenwerken. Maar belletje trekken om katholieke leden? De humanisten zullen wel wijzer wezen!

Gehoeel anders ligt het geval met de NVSH, die van Van den Boonen ook "een kans" krijgt. Terecht zou ik willen zeggen, misschien niet meteen, maar het zit erin. De NVSH is een "doorbraak"-vereniging, die in beginsel en steeds meer in feite bereid is de levensbeschouwelijk-ethische verscheidenheid van haar leden in haar voorlichting en dienstverlening te respecteren. Overigens de NVSH heeft nooit "Bond voor Sexuele Hervorming" geheten. Dat was een blunder van het mandement waarover de NVSH-pers zich destijds lichtelijk geamuseerd toonde en waar de heer Van den Boonen nu ook intrapt. De vooroorlogse "Nieuw-Malthusiaanse Bond" (van 1881), geliquideerd tijdens de bezetting, werd na de bevrijding als "Nederlandse Vereniging voor Sexuele Hervorming" met verbrede doelstelling heropgericht."

Humanisme: vernond atheïsme

Het Leidsch Dagblad van 25 september gaf het volgende Concillie-nieuws:

"Vier bisschoppen, die gisteren op het concillie in Vaticaanstad hebben gesproken, hebben er op aangedrongen, dat de wereld wordt verteld waarom de R.-K.kerk het atheïsme verwerpt. Zij zeiden dat het niet voldoende was om het atheïsme alleen naar te veroordelen.

Donderdag is dit schema bij eerste stemming aanvaard als basis voor verdere discussie. De meerderheid was overweldigend: 2111 tegen 44.

Het was de eerste keer in de tweeduizendjarige geschiedenis van het rooms-katholicisme, dat een concilie officieel de taak op zich neemt om een stuk op te stellen over hedendaagse wereldlijke problemen.

Maar voor het stuk klaar is, zal het nog wel belangrijk worden gewijzigd. Bisschop Hermann Volk van Mainz zei: "we praten over verwerping van het atheïsme, naar we geven geen positieve redenen waarom we dit doen. Onze boodschap aan de wereld moet duidelijker zijn, wil zij aanvaard worden."

Franjo kardinaal Seper van Zagreb, Joego-Slavië, zei: "We moeten noodzakelijk over het atheïsme spreken, dat een der ernstigste problemen van onze tijd is. Atheïsme presenteert zich zelf dikwijls in de vormomming van humanisme, alsof het alleen geïnteresseerd zou zijn in de vooruitgang van de mensheid. Onze taak moet het zijn niet om te veroordelen of te bekeren naar te laten zien wat de christenen van het atheïsme denken en ook te laten zien, dat er geen botsing is tussen kerk en vooruitgang."

Leven zonder geloof

Dr.D.H.Prins schreef in de serie:"Sermoenen over geloven" in Het Vaderland (op 2 oktober) een artikel getiteld: "Leven zonder geloof?" Wij citeren:

"Leven zonder geloof? Men zal dan op zijn minst moeten zeggen over welk geloof het gaat. Geloven aan is gericht op waarheid. Waarheid wil universeel zijn. Zij maakt aanspraak op algemene geldigheid: Zij vraagt om getoetst te worden: Welke ervaringen liggen aan haar ten grondslag? Welke gedachtengang heeft tot het resultaat gevoerd? Ieder die zich van de aldus gestelde eisen rekenschap geeft, ontdekt, dat hij bij zijn zoeken de gedachtenwisseling met en de critische begeleiding van anderen niet kan ontberen. Juist daardoor heeft hij geleerd met het woord "waar" voorzichtig om te gaan ook, ja vooral, indien het om levensvragen gaat. Het voor waar houden van leerstellingen, van filosofische grondbeginselen, die absoluut gesteld worden, van bespiegelingen over de zin van de geschiedenis het is voor velen een hachelijke onderneming geworden. Het nadenken met hen, die dit verdedigen, gelukt hun niet. Zij hebben ontdekt, dat leven zonder geloof in deze zin zeer wel mogelijk, ja voor hen het enige aanvaardbare is. En zij hebben ontdekt, dat het in een levensovertuiging en de daarbijbehorende levenshouding om iets anders gaat. Geloven in. Wanneer iemand er toe komt in deze zin over zijn geloof te spreken is dat geen uitnodiging aan de ander tot nadenken, veelmeer tot meevoclen, juister tot meebeleven. Immers hij legt dan bloot, wat in hem aan verwachtingen leeft, hij schildert in heldere kleuren de levenswaarden aan welker verwerkelijking hij zich geven wil, laat zien hoe die richting geven aan zijn bestaan, hij getuigt van zijn vertrouwen in de mogelijkheid de weg, die hij voor zich ziet, een eindweegs te gaan. Zeker dit vertrouwen kan geschokt worden door teleurstellingen of door een aperte mislukking. Maar juist dan kan blijken hoe diep het geworteld is. De mens, die zich in een dergelijke situatie verslagen weet zal vroeg of laat opnieuw beginnen. Hij kan immers niet echt leven zonder dat."

. . .